

1
13Minnesanteckningar från möte med Carl Bildt den 12 februari 1998

I mötet deltog Carl Bildt, Gun Hellsvik och under viss del Olof Ehrencrona. Från analysgruppen deltog Peter Örn, Stig Strömholm, Christina Jutterström och Conny Nordin.

Från analysgruppens sekretariat deltog Marianne Wasteson.

Gun Hellsvik var inte med på Statsrådsberedningen på eftermiddagen den 28 september 1994.

Det var den ministär under Carl Bildts ledning som var regering vid tillfället för olyckan. De utgjorde inte en s.k. expeditionsministär utan var en regering med alla normala befogenheter - utom att upplösa riksdagen. (Av praxis finns det dock vissa saker som en avgående regering inte gör.)

Det var avslutningsfest på Rosenbad och Carl Bildt var på väg ut när han fick besked om att en finlandsfärja hade förlist. Han minns inte hur han fick beskedet, men att det föreföll honom något otroligt. Han hade då, som är brukligt när det gäller information via media, att kontrollera uppgiften.

14
TT ringdes upp för uppläsning av telegrammet. Därefter ringdes polisens sambandscentral upp som bekräftade uppgiften. Av en forskare som varit i kontakt med Carl Bildt har han fått reda på att detta samtal inte finns registrerat. Det beror på att samtalet kom in via Säpos sambandscentral.

Carl Bildt ringde sedan själv upp Stockholm radio och bad att få tala med ? som är den första svenska beröringspunkten. Av en tillfällighet var det en personlig vän till honom som arbetade den natten (Ale? någonting). Det besked Carl Bildt då fick var att det föreföll fastlagt att det var Estonia och han fick en ungefärlig uppfattning om antalet passagerare. Han fick även uppgifter om väderläge och om vad som fanns av räddningsinsatser.

Statsrådsberedningen kördes igång. Carl Bildt hade en genomgång, förmodligen bl.a. med Peter Egardt. På kommunikationsdepartementet samordnades informationen.

Carl Bildt gick igenom situationen med Sjöräddningen. De hade inga fartygsresurser som kunde nå fram till olycksplatsen i rimlig tid. Helikopterresurserna såg han till att de var larmade och på väg. Vad gäller flygvägen så sade han att helikoptrarna skulle åka rakt över Åland trots att en

sådan färdväg inte hade föregåtts av någon diplomatisk kontakt. Han tog på sig ansvaret för det. Ambassadören i Helsingfors, Mats Bergkvist, väcktes och fick besked bl.a. om detta med helikoptrarnas färdväg. Två helikoptrar flögs från Aalborg till Visby.

Detta var vad Carl Bildt kunde göra - att se till att allt som kunde ske skedde. Härvid tog han en operativ roll.

Han tog även kontakt med den finländske och estnische statsministern.

Carl Bildt hade en tidig kontakt med Ingvar Carlsson, förmodligen någon gång vid 6-tiden. Ingvar Carlsson fick tidigt information om vad som hade hänt.

Olof Ehrencrona kom till Statsrådsberedningen omkring klockan 07.00-07.30.

Troligen hölls ett regeringssammanträde på förmiddagen.

Beslut togs om att träffa Finlands och Estlands statsministrar i Åbo på eftermiddagen.

I Åbo var det en märklig stämning. På sjukhuset talade Carl Bildt och de andra statsministrarna med överlevande, bl.a. estniska sjömän som hade befunnit sig på lastdäck. Carl Bildt behärskade inte språket, men de andra statsministrarna kunde tala med dem. Det var uppenbart att bogvisiret hade gått upp. Redan på flygplatsen i Åbo diskuterade Carl Bildt det problemet med Esko Aho eftersom hela finlandstrafiken gick med bogvisir. Det var både en moralisk och ekonomisk fråga (de omfattande varutransporterna).

2/9
För Carl Bildt var det ingen tvekan om att bogvisiret hade slitits upp. Sjöfartsverket angav dock att detta inte var möjligt. Carl Bildt blev förbannad på papper från Sjöfartsverket i frågan. Dessa papper skall finnas någonstans. Han vill minnas att han sparade dem. Kommunikationsdepartementet var regeringkansliets kontaktyta gentemot de berörda verken. Carl Bildt vidarebefordrade därigenom sin irritation. Kanhända provocerade regeringen Sjöfartsverket genom att ta upp frågan om bogvisiren.

Carl Bildt minns att frågan om dödförklaringar diskuterades i statsrådsgruppen. Vidare hade man uppe frågan om identifikation av de överlevande

Han minns att han hade en mycket tidig kontakt med Caroline Krook.

Det uttalande som Carl Bildt gjorde i Åbo i bärgningsfrågan var mycket genomtänkt. Han ville inte tala om bärgning av båten.

(Citatet läses upp för honom under samtalet: "Jag anser att vi ska göra mycket stora ansträngningar för att bärga de omkomna vilket av hänsyn till inte minst de anhöriga är någonting som jag ser som mycket mycket viktigt och det har vi diskuterat hur det arbetet skall inledas.")

På fråga vad som avsågs med det sista ledet i uttalandet svarade Carl Bildt att om han sade att de hade diskuterat hur arbetet skulle inledas så var det säkert så.

Han försökte sätta sig in i bärgningsfrågan. Tidigt förstod han att det skulle bli mycket svårt. Det fanns lite internationell erfarenhet av bärgning av så stora fartyg. 1944 torpederades ett fartyg med flyktingar i Östersjön. Det bärgades inte. Han brottades redan från början med frågan om det var oetiskt att gå ner och bärga enbart vissa av de omkomna. Det tyckte han var en oerhört svår fråga.

I samtal med Ingvar Carlsson senare avrådde Carl Bildt bestämt från att gå ut med bestämd löften. Ingvar Carlsson var mycket bestämt på punkten att båten skulle bärgas. Detta gjorde att Carl Bildt så småningom justerade sina uttalanden i enlighet med Ingvar Carlssons. Detta gjorde han av konstitutionella skäl - Ingvar Carlsson var den tillträdande statsministern. Framåt minnesgudstjänsten i Storkyrkan kan man nog se att han har justerat sina uttalanden. Mycket snabbt kom man i etiska frågeställningar - frågan gällde då bärgning av fartyget eller inte.

Carl Bildt anser det vara svårt att uttala sig om det hade någon betydelse att katastrofen inträffade vid ett regeringsskifte, men är tveksam till det. Carl Bildt ville att Ingvar Carlsson skulle utse några som kunde vara hos arbetsgruppen i den avgående regeringen så att det skulle bli en smidig övergång. Den avgående och den tillträdande regeringen hade ett väl fungerande och mycket öppet samarbete. Samarbetet med berörda myndigheter var svårare. Den avgående regeringen hade inte något annat att göra än att ägna sig åt denna fråga, vilket är en skillnad normala fall. Om det var hans regerings om tillträdde skulle hanteringen mera ha dragning åt hans Åbo-uttalande i bärgningsfrågan.

Carl Bildt kan inte svara på fråga om vilka tankar den avgående regering hade i frågan om att gå ner för att ta hand om omkomna utan hänvisar till att de överlämnade frågan till nästa regering ganska snabbt. Något erbjudande från Stolt Comex Seaways kan han inte erinra sig. Carl Bildt hade långa samtal med Ines Uusmann i samband med överlämnandet. Han önskade henne all lycka med en långt mer besvärlig fråga än vad som man då tycktes ana. Han hade

{ uppfattning att den tillträdande regeringen inte förstod omfattningen av
} problematiken. }

Gun Hellsvik har inget minne av diskussioner kring tillsättandet av etiska rådet.

Carl Bildt minns inte Johan Franssons dragningar av konsekvensanalysen eller några samtal med etiska rådet. Gun Hellsvik minns rätt väl - i vart fall att de påverkade henne. Johan Fransson påverkade henne i det oetiska i att försöka sig på bärga kroppar. i

Carl Bildt sade i detta sammanhang något om volymens betydelse.

Carl Bildt talade med några anhöriga.

Den kontakt han hade med Säpo var den att hans livvakter vara anställda där.

{ Carl Bildt tror att bärgningsfrågan läste sig genom offentliga uttalande. }

Minnesanteckningar från möte med Carl Bildt den 12 februari 1998

I mötet deltog Carl Bildt, Gun Hellsvik och under viss del Olof Ehrencrona. Från analysgruppen deltog Peter Örn, Stig Strömholm, Christina Jutterström och Conny Nordin.

Från analysgruppens sekretariat deltog Marianne Wasteson.

Gun Hellsvik var inte med på Statsrådsberedningen på efternatten den 28 september 1994.

Det var den ministär under Carl Bildts ledning som var regering vid tillfället för olyckan. De utgjorde inte en s.k. expeditonsministär utan var en regering med alla normala befogenheter - utom att upplösa riksdagen. (Av praxis finns det dock vissa saker som en avgående regeringen inte gör.)

Det var avslutningsfest på Rosenbad och Carl Bildt var på väg ut när han fick besked om att en finlandsfärja hade förlist. Han minns inte hur han fick beskedet, men att det föreföll honom något otroligt. Han hade då, som är brukligt när det gäller information via media, att kontrollera uppgiften.

TT ringdes upp för uppläsning av telegrammet. Därefter ringdes polisens sambandscentral upp som bekräftade uppgiften. Av en forskare som varit i kontakt med Carl Bildt har han fått reda på att detta samtal inte finns registrerat. Det beror på att samtalet kom in via Säpos sambandscentral.

Carl Bildt ringde sedan själv upp Stockholm radio och bad att få tala med ? som är den första svenska beröringspunkten. Av en tillfällighet var det en personlig vän till honom som arbetade den natten (Ale? någonting). Det besked Carl Bildt då fick var att det föreföll fastlagt att det var Estonia och han fick en ungefärlig uppfattning om antalet passagerare. Han fick även uppgifter om väderläge och om vad som fanns av räddningsinsatser.

Statsrådsberedningen kördes igång. Carl Bildt hade en genomgång, förmodligen bl.a. med Peter Egardt. På kommunikationsdepartementet samordnades informationen.

Carl Bildt gick igenom situationen med Sjöräddningen. De hade inga fartygsresurser som kunde nå fram till olycksplatsen i rimlig tid. Helikopterresurserna såg han till att de var larmade och på väg. Vad gäller flygvägen så sade han att helikoptrarna skulle åka rakt över Åland trots att en

sådan färdväg inte hade föregåtts av någon diplomatisk kontakt. Han tog på sig ansvaret för det. Ambassadören i Helsingfors, Mats Bergkvist, väcktes och fick besked bl.a. om detta med helikoptrarnas färdväg. Två helikoptrar flögs från Aalborg till Visby.

Detta var vad Carl Bildt kunde göra - att se till att allt som kunde ske skedde. Härvid tog han en operativ roll.

Han tog även kontakt med den finländske och estnische statsministern.

Carl Bildt hade en tidig kontakt med Ingvar Carlsson, förmodligen någon gång vid 6-tiden. Ingvar Carlsson fick tidigt information om vad som hade hänt.

Olof Ehrencrona kom till Statsrådsberedningen omkring klockan 07.00-07.30.

Troligen hölls ett regeringssammanträde på förmiddagen.

Beslut togs om att träffa Finlands och Estlands statsministrar i Åbo på eftermiddagen.

I Åbo var det en märklig stämning. På sjukhuset talade Carl Bildt och de andra statsministrarna med överlevande, bl.a. estniska sjömän som hade befunnit sig på lastdäck. Carl Bildt behärskade inte språket, men de andra statsministrarna kunde tala med dem. Det var uppenbart att bogvisiret hade gått upp. Redan på flygplatsen i Åbo diskuterade Carl Bildt det problemet med Esko Aho eftersom hela finlandstrafiken gick med bogvisir. Det var både en moralisk och ekonomisk fråga (de omfattande varutransporterna).

2/1
För Carl Bildt var det ingen tvekan om att bogvisiret hade slitits upp. Sjöfartsverket angav dock att detta inte var möjligt. Carl Bildt blev förbannad på papper från Sjöfartsverket i frågan. Dessa papper skall finnas någonstans. Han vill minnas att han sparade dem. Kommunikationsdepartementet var regeringskansliets kontaktyta gentemot de berörda verken. Carl Bildt vidarebefordrade därigenom sin irritation. Kanhända provocerade regeringen Sjöfartsverket genom att ta upp frågan om bogvisiren.

Carl Bildt minns att frågan om dödförklaringar diskuterades i statsrådsgruppen. Vidare hade man upp frågan om identifikation av de överlevande

Han minns att han hade en mycket tidig kontakt med Caroline Krook.

Det uttalande som Carl Bildt gjorde i Åbo i bärgningsfrågan var mycket genomtänkt. Han ville inte tala om bärgning av båten.

(Citatet läses upp för honom under samtalet: "Jag anser att vi ska göra mycket stora ansträngningar för att bärga de omkomna vilket av hänsyn till inte minst de anhöriga är någonting som jag ser som mycket mycket viktigt och det har vi diskuterat hur det arbetet skall inledas.")

På fråga vad som avsågs med det sista ledet i uttalandet svarar Carl Bildt att om han sade att de hade diskuterat hur arbetet skulle inledas så var det säkert så.

Han försökte sätta sig in i bärgningsfrågan. Tidigt förstod han att det skulle bli mycket svårt. Det fanns lite internationell erfarenhet av bärgning av så stora fartyg. 1944 torpederades ett fartyg med flyktingar i Östersjön. Det bärgades inte. Han brottades redan från början med frågan om det var oetiskt att gå ner och bärga enbart vissa av de omkomna. Det tyckte han var en oerhört svår fråga.

I samtal med Ingvar Carlsson senare avrådde Carl Bildt bestämt från att gå ut med bestämd löften. Ingvar Carlsson var mycket bestämt på punkten att båten skulle bärgas. Detta gjorde att Carl Bildt så småningom justerade sina uttalanden i enlighet med Ingvar Carlssons. Detta gjorde han av konstitutionella skäl - Ingvar Carlsson var den tillträdande statsministern. Framåt minnesgudstjänsten i Storkyrkan kan man nog se att han har justerat sina uttalanden. Mycket snabbt kom man i etiska frågeställningar - frågan gällde då bärgning av fartyget eller inte.

Carl Bildt anser det vara svårt att uttala sig om det hade någon betydelse att katastrofen inträffade vid ett regeringsskifte, men är tveksam till det. Carl Bildt ville att Ingvar Carlsson skulle utse några som kunde vara hos arbetsgruppen i den avgående regeringen så att det skulle bli en smidig övergång. Den avgående och den tillträdande regeringen hade ett väl fungerande och mycket öppet samarbete. Samarbetet med berörda myndigheter var svårare. Den avgående regeringen hade inte något annat att göra än att ägna sig åt denna fråga, vilket är en skillnad normala fall. Om det var hans regerings om tillträdde skulle hanteringen mera ha dragning åt hans Åbo-uttalande i bärgningsfrågan.

Carl Bildt kan inte svara på fråga om vilka tankar den avgående regering hade i frågan om att gå ner för att ta hand om omkomna utan hänvisar till att de överlämnade frågan till nästa regering ganska snabbt. Något erbjudande från Stolt Comex Seaways kan han inte erinra sig. Carl Bildt hade långa samtal med Ines Uusmann i samband med överlämnandet. Han önskade henne all lycka med en långt mer besvärlig fråga än vad som man då tycktes ana. Han hade

uppfattning att den tillträdande regeringen inte förstod omfattningen av problematiken. }

Gun Hellsvik har inget minne av diskussioner kring tillsättandet av etiska rådet.

Carl Bildt minns inte Johan Franssons dragningar av konsekvensanalysen eller några samtal med etiska rådet. Gun Hellsvik minns rätt väl - i vart fall att de påverkade henne. Johan Fransson påverkade henne i det oetiska i att försöka sig på bärga kroppar. i

Carl Bildt sade i detta sammanhang något om volymens betydelse.

Carl Bildt talade med några anhöriga.

Den kontakt han hade med Säpo var den att hans livvakter vara anställda där.

{Carl Bildt tror att bärgningsfrågan låste sig genom offentliga uttalande. }